

אוצר החכמה

א"ח 1234567

הספדו של רבינו זצ"ל על הגאון רבי אליהו קלצקין זצ"ל רבה של לובלין*

ויעל אליהו בסערה השמים. ואלישע רואה והוא מצעק: אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, ולא ראהו עוד, ויחזק בבגדיו ויקרעם לשניים קרעים" (מלכים ב, י"ב).

אוצר החכמה

א"ח 1234567

א"ח 1234567

בגמי' (מוע"ק כ"ו ע"א): ת"ר, ואלו קרעין שאין מתאחין, הקורע על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו תורה וכו' ועל אב ב"ד וכו' ועל ס"ת שנשרף ועל ערי יהודה וכו'. אביו ואמו ורבו שלימדו תורה מנלן, דכתיב: ואלישע רואה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו. אבי אבי זה אביו ואמו, רכב ישראל ופרשיו זה רבו שלימדו תורה. מאי משמע כדמתרגם רב יוסף: רבי רבי, דטב להון לישראל בצלותיה מרתיכין ופרשין וכו'.

כמו הכאב שעל אביו ואמו שמרוב גודל אהבת הבן להוריו נשאר לעולם קרע שאינו מתאחה, כן צריכים להרגיש את הכאב על רבו שלימדו תורה, על ההשפעה הרוחנית שנטלה ואיננה, ונשאר קרע שאינו מתאחה.

אוצר החכמה

אצל רבינו אליהו נכללו שלשתן כאחד.

אב"ד שמת, הרי שימש פה בעירנו לובלין משנת תר"ע עד שנת תרפ"ו בתור אב"ד. ספר תורה שנשרף, בהיותו כמעין המתגבר ומחבר ספרים הרבה, הרי הי' עומד לחדש עוד ולהוציא לאור הרבה ספרים בחיים חיותו, ונמצא שבפטירתו נשרפה ס"ת עמו.

והרואה ערי יהודה בחורבן. יען כי שם בירושלים אשר בעוה"ר לע"ע היא העיר החרבה, אשר שם אוה למושב לו ושם נפטר, שם נרגש הכאב ביותר.

בשו"ע (יו"ד סי' שד"מ סעי' א) כתב המחבר: מצוה גדולה להספיד על המת כראוי וכו' וחכם וחסיד מזכירין להם חכמתם וחסידותם ע"כ. אבל איך יתכן לפרט כל חכמתו וחסידותו של אדם גדול זה ולספר כל שבחו, ואפשר על פי אמרם ז"ל (במס' שבת קנ"ג ע"א) דאמר ליה רב לרב שמואל בר שילת, אחים בהספידא דהתם קאימנא, וברש"י שם דהתם קאימנא בשעת הספד ואשמע איך תתחמם, וא"כ מכיון שאין אומרים בפניו של אדם אלא מקצת שבחו, א"כ גם בהזכירנו רק מקצת שבחיו, הוי זה בכלל "כראוי", היינו כראוי למספר בפניו.

ואולי יש לומר עוד כוונה אחרת בהמאמר דהתם קאימנא, כשנשים לב להתבונן

(*) נמסר ע"י תלמיד רבינו הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון שליט"א, ראש ישיבת טשעבין ירושלים.

בכוונת רב שמינה לו עוד בחיים מי שיספידו, האם נסתפק שלא יהי מי שיספידנו, ומדוע בחר דוקא ברב שמואל בר שילת.

ונקדים מה דאיתא בגמ' (סנהדרין מ"ז ע"ב) קבריה דרב הווי שקלי מיניה עפרא לאישתא בת יומא - וברש"י: והן מתרפאין באותו עפר - וצ"ב בכוונת סגולה זו, וי"ל דהנה כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' דעות ה"ד): אמרו עליו על רב, שלא שח שיחה בטיילה כל ימיו ע"כ. עדות חז"ל זו על רב באה ללמדנו עד כמה הי' רב דבוק בתורה באופן מופלא, שלא נתפנה לשיחה בטיילה כל ימיו, וכל ימיו היו פרק זמן ארוך מאד, כי האריך ימים יותר מכל בני דורו כמבואר בשלשלת הקבלה.

וי"ל בזה הרמז מה שמצינו בגמ' (גיטין פ"ז ע"ב) רב צייר כוורא, שבמקום חתימתו הי' מצייר דג. והענין בזה י"ל עפ"י הגמ' (ברכות ס"א ע"ב) איך שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרע"ק שהי' מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה, אמר ליה עקיבא, אי אתה מתירא מפני המלכות, אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשועל שהי' מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם מפני מה אתם בורחים, אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם, אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה וכו' אמרו לו וכו' טפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה (דברים ל, כ) "כי היא חייך ואורך ימך" כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה עאכו"כ וכו'.

וזה שלקח רב לדוגמא ולמשל לצייר דג ובחתימתו לרמז שהוא כמו הדג שאינו יכול לפרוש ממקום חיותו, כך אדם מישאל אינו יכול לפרוש מהתורה. והסגולה הזה לקחו מקברו של רב לאישתא בת יומא, ובכל הצרות ומחלות הזמן שהתחדשו מיום ליום, לקחו להם את המשל של רב, שחתימתו נשארה גם אחרי פטירתו, כי ע"י דבקותינו בתורה מקור חיינו נעמוד נגד כל נחשולי הזמן.

וזה שכוון רב בבקשו שרב שמואל בר שילת הוא שיספידו, כי עליו הוא שאמר רב (ב"ב ח ע"ב) "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" אלו מלמדי תינוקות, כגון מאן, אמר רב כגון רב שמואל בר שילת, דרב אשכחיה לרשב"ש וגו' ובמלמד תורה באמונה לילדי ישראל כמו רשב"ש הוא שבחר רב שיספידו, וזה שהודיעו כי התם קימנא, התם אצל התשב"ר שם מקומו לעולם.

רבנו אליהו ז"ל מימיו לא מש מאהלה של תורה, וכבר בפגישה הראשונה שנפגשתי עמו היו דבריו אלי אודות הישיבה "ישיבת חכמי לובלין", ובאיזה געוגעין דבר מזה, וכמו שכותב בספריו, איך שיש לו צער גדול על עיכוב פתיחת הישיבה. וכל זה חנך אותו אביו הגאון רבי נפתלי הירץ ז"ל שהיה תלמיד החת"ס ז"ל, ושם ראה כח הישיבה, ומסרו לבנו הוא רבנו אליהו ז"ל.

הנביא מקונן "כי עלה מות בחלונינו" (ירמ' ט, כ) וי"ל הכוונה בזה ע"פ המבואר בקרא (מלכים א, ו ד) "ויעש לבית חלוני שקופים אטומים", ובגמ' (מנחות ד ע"ב) תנא: שקופים מבחוץ ואטומים מבפנים, שתהי' אורה יוצא מההיכל שתאיר לעולם. גם אצל גדולי ישראל כך, האורה קורנת מהם ומשפיעה על הסביבה בחוץ אבל אין הם מקבלים שום השפעה מבחוץ, אפילו לא השפעה חומרית של טובת הנאה מן העוה"ז.

רבנו אליהו שהי' המשיב לכל העולם בהלכה, ולבו הי' פתוח לרווחה, אבל לעצמו הי' דר בדירה צרה, ומחדר קטן זה יצאה אורה לעולם, ועל זה מקונן הנביא "עלה מות בחלונינו" באותן שהם כחלונות בית המקדש שקופים ואטומים.

הנפטר הדגול, במקום גדלותו היתה ענוותנותו, והי' בורח מן הכבוד, ובנסיעתו לאי"י שהי' מהראוי שיהי' בפרסום גדול להפריד מקהלתו במסיבת צאתכם לשלום כנהוג, אבל הוא רוח אחרת היתה עמו ונסע בחשאי שאף אחד לא ידע מזה, אבל אין זה פוטר את בני העיר מלחלוק לרבם את הכבוד האמיתי המגיע לו.

בגמ' (ב"ק ט"ז ע"ב) דרשו חז"ל מה שנאמר על חזקיה המלך (דה"ב ל"ב ל"ג) "וכבוד עשו לו במותו": מלמד שהושיבו ישיבה על קברו. והנה בגמ' (ברכות כ"ח ע"ב) איתא דרבי יוחנן בן זכאי בשעת פטירתו אמר לתלמידיו: הכינו כסא לחזקיה מלך יהודה שבא, ולמה דוקא חזקיה מלך יהודה הוא שבא לקראת פטירתו, וכן לא נמצא זה רק ברבי יוחנן בן זכאי.

אבל י"ל, דהנה בגמ' (גיטין נ"ו ע"ב) מסופר על רבי יוחנן בן זכאי בעמדו לפני אספסיינוס קיסר בעת החורבן בקש ממנו: תן לי יבנה וחכמיה, קרי עליה ר"י (ישעי' מ"ד, כ"ה) "משיב חכמים אחר" איבעיא למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא. ואם כי בגמ' שם מפרשים טעמו של ריב"ז, יש לומר עוד, כי ריב"ז ראה בקיום יבנה וחכמיה יסוד קיום של עם ישראל לנצח, כי חכמי ישראל בכל מקום שיהיו יקיימו את התורה ועי"ז יתקיים עם ישראל, אבל כל הצלה אחרת יכול להיות שתהי' רק הצלה לשעה, כי גם אם ישבקינהו הדא זימנא, מה הבטחון שלא יקום לאחר זמן מלך רשע אחר ויבא לכבוש את הארץ.

חזקיה המלך בשעתו גם הוא הציל את כלל ישראל ע"י הרמת קרן התורה והפצתה ברבים וכדאמרינן בגמ' (סנהדרין צ"ד ע"ב) עה"פ "וחובל עול מפני שמן" (ישעי' י, כ"ז) אר"י נפחא, חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיה, שהיה הולך בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, מה עשה נעץ חרב על פתח ביהמ"ד ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו, בדקו מדן ועד באר-שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד אנטיפרס, ולא מצאו תינוק ותינוקת, איש ואשה שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה וכו'.

ודמות דיוקנו של חזקיה המלך היא שעמדה נגד עיניו של ריב"ז כשהחליט שיש להעדיף את הצלת קיום חכמי התורה על כל הצלה אחרת, ואותו הוא שראה שבא לקבל

פניו עם פטירתו מעוה"ז, ולזה הוא שדרשו חז"ל כי "כבוד עשו לו במותו" שהושיבו ישיבה על קברו, כי זה הכבוד שאפשר לחלק אחרי פטירתו למרביץ תורה בחייו.¹²³⁴⁵⁶⁷

אנשי עיר לובלין, אם רוצים אתם בכבודו של הנפטר הדגול ז"ל, השתדלו לחזק ולהרחיב את התלמוד תורה שתעשה פרוזדור להישיבה, ובזה יתרבה לימוד התורה וכבוד התורה, אם ידעו הילדים שיש ביכולתם להגיע בלימודם בהצטיינות עד הישיבה, יתרבה הקנאת סופרים אשר מרבה חכמה.¹²³⁴⁵⁶⁷

בירושלמי (סנהדרין פ"י ה"ב) איתא: אם אין גדיים אין תיישים, ורגיל אני לומר שיש לפרש גם בדרך זו, שאם אין גדיים הסיבה היא מפני כי אין תיישים, ואין להצעירים במי להתקנאות. ב"ה כיום הישיבה בעירנו עומדת על תילה ותלמידיה הם לתהלה, יש אפשרות להקדים לקנא בהתיישים, הרחיבו איפוא וחזקו את התלמוד תורה, וזה הכבוד האמיתי להאב"ד רבינו אליהו ז"ל ויהי למליץ טוב בעד עדתו ובעד כלל ישראל.¹²³⁴⁵⁶⁷

RABIN
Majer Szapira
PIOTRKÓW-TRYB.

Tel. № 151.

מאיר שפירא

אב"ד ור"מ

דק' פיעטרקוב והגליל.

1234567

אורי ונח וצמח חיים, אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו

אוצר החכמה

אורי ונח וצמח חיים, אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו
הרב אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו
הרב אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו

אוצר החכמה

הרב אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו
הרב אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו

הרב אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו
הרב אורי ברוח ה' שני, הרב הגאון
הצמח בשרי הרב, והרב שר התורה אורי שבתאי
כל כד אל אורי, המעלה קולו בהוראתו וצדקתו רבה
הז' אורי קולו, שיהי' המעלה אורי, וכד' דורו שלם תלמידו

אגרת מרבינו זצ"ל אל הגאון רבי אליהו קלצקין זצ"ל
בנוגע לרבנות העיר לובלין

1234567

אוצר החכמה

הספדו של רבינו זצ"ל על תלמידו הבחור העילוי יעקב יצחק אפרים פישל בלומנקרניץ ז"ל מרדומסקי.

אוצר החכמה

היה זה בשלהי אלול שנת תרצ"ב, ואני הולך לתומי בעיר ווארשא ברח' גזשיבובסקי, ליד בנין הקהלה העברית, ופוגש באביו של התלמיד רבי יעקב יצחק, שהכרתיו מלובלין, כשביקר את בנו בימי מחלתו, אני שואלו לשלום בנו החולה, והנה הוא מתפרץ בבכי, בני! הרי אני מטפל כעת בצרכי קבורתו, שתתקיים היום.

מזועזע כולי, אני נכנס אתו לבית ועד הקהלה, למחלקת ה"חברה קדישא", ואני עוזר לו עד כמה שאני יכול, להסתדר עם הפקידים, לשאלתי אם הרב כבר יודע מהאסון, הוא עונה לי, הרב, הריהו נמצא בווארשא, ב"מלון קרקובסקי" והוא מתכוון ללוייה.

אני רץ וממהר לרח' בילנסקי 7, עולה למלון קרקובסקי, ומוצא את הרב עם קומץ מספר תלמידי הישיבה, יושבים מדוכאים וזועפים על האסון הנורא שקרה לתלמיד הגדול, בהיר ישיבתנו. הרב - חשך משחור תארו, מנהל שיחה טלפונית קשה עם אחד מפרנסי הקהלה, מתברר ששח עם הר"ר משולם קמינר הי"ד, מטובי פרנסי הקהלה, הממונה על עניני "חברה קדישא", והלה טוען, שאם אין למנוח כסף, הריהו יכול לקוברו בבית העלמין בפראגא, פרבר ווארשא.

הרב עומד על כך, שאין זה כבודו של תלמיד חכם זה, הוא דורש מקום בבית העלמין שברח' גנשה (פינת אופילקובה) שזהו כבודו, ר' משולם טוען, הוא יכול ליתן לו מקום ברח' גנשה, אבל בחלקה רחוקה ונידחת, הרב רוטן: וכי זהו כבודו של צורבא מרבנן, אני דורש את השורה המכובדת ביותר, והישיבה תשלם מחיר סמלי, "כדי שלא יהא אותו חכם קבור בקבר שאינו שלו" (בבא בתרא קי"ב ע"א), לבסוף נכנע הפרנס התקיף ללחץ הרב, ועושה כבקשתו, והסכים לתת לו מקום מכובד לפי כבודו.

הרב עדיין מלא זעם ומרירות מעלבונה של תורה, איך העז הפרנס להציע לרבי יעקב יצחק העילוי, מקום פשוט ונידח, איה כבודה של תורה, ואם זהו הלך־מחשבתו של פרנס דתי וחסיד, מה יענו אחריו פרנסי הקהילה החילוניים, לבסוף הוא נרגע, נותן עינו בי, ומעיר, טוב שבאת, תצטרף לחבורת המלומים, יהיו לפחות עשרה מלווים מתלמידי הישיבה אחרי מטתו של חברם, גדול התלמידים.

בינתיים מופיע המלצר ורוצה להציע סידור ארוחת צהריים לרב, הרב משיב, היום לא אוכל עד אחרי הקבורה שתתקיים לפנות ערב, כאילו קיבל עליו אנינות לכל חומרותיה,

(*) נכתב ע"י תלמיד רבינו הגאון רבי שמואל תנחום רובינשטיין זצ"ל שהשתתף בהלוויה כדלהלן.